

Сара Јерковић Милићевић
мастер историчарка
Филозофски факултет
Универзитет у Београду
sara.jerkovic96@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-9827-720X>

Реална гимназија у Земуну (1918–1941)

АПСТРАКТ: Предмет овог истраживања је Реална гимназија у Земуну у периоду од 1918. до 1941. године. Кроз рад су приказани наставно особље, ученици школе, настава, али и ваннаставне активности, са посебним акцентом на биоскоп „Просвета“ који је у Гимназији основан. Циљ овог рада био је да сагледамо развој Гимназије у Земуну и прикажемо њене најважније елементе у периоду између два светска рата. Написан је на основу грађе која се чува у Архиву Југославије, али и објављених извора, штампе и релевантне литературе.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: Гимназија, Земун, међуратни период, настава, ученици, наставници, биоскоп „Просвета“

Увод

Гимназије (средње школе) су представљале интелектуалне центре средњошколског система у међуратном периоду. Појам „средња школа“ је у нововековној српској, као и југословенској држави био комплексан и у друштвеној пракси различито схваћен. Међутим, за сваки модел даљег школовања било је неопходно завршити четири разреда народне школе. Са друге стране, средњем образовању следило је универзитетско, које нису сви похађали. Постојала су

три типа средњих школа: реална гимназија (школа општег реалног смера која обједињава гимназију и реалку), реалка (школа специјализованог реалног смера која припрема ученике за стручне школе) и класична гимназија (гимназија класичног усмерења).¹ Средње школе су могле бити потпуне (осам разреда) и непотпуне (четири разреда). Оне су биле мушке средње школе, женске средње школе и мешовите.² За средње школе се издвајало највише средстава из државног буџета. Знамо да је сума новца улагана у гимназије била седам пута већа од суме која је улагана грађанске школе. Дакле, Краљевину је дупло више коштало школовање гимназијалца него ученика грађанске школе.³

Простор Краљевине СХС обухватао је територије на којима су се средње школе развијале и модернизовале под различитим политичким, економским, друштвеним, културним и верским околностима. Просветно наслеђе државе Срба, Хрвата и Словенаца огледало се у 37 различитих државних и покрајинских закона и уредби које су регулисале област просвете, наслеђених од Краљевине Србије, Краљевине Црне Горе, Аустроугарске и Османског царства.⁴ Средње школе у новонасталој држави наставиле су да постоје радећи према старим, затеченим законима и уредбама. Оне су у Краљевини СХС радиле према Закону о средњим школама, донетом још у Краљевини Србији, 14. јула 1898, све до доношења новог закона 31.8.1929.⁵ У појединим крајевима тек ослобођеним од турске власти, средње школе готово да нису постојале, док су неки крајеви који су били део Аустроугарске, међу којима је и Земун, имали просветну традицију.⁶

¹ Александра Илић, *Уџбеници и национално васпитање у Србији (1878–1918)* (Београд: Филозофски факултет, 2010), 211.

² „Закон о средњим школама”, *Службене новине*, 17. 9. 1929.

³ Школске 1928/29. за грађанске школе издвајано је 87.880,60 динара док је за гимназије издвајано 605.116,84 динара. – Љубодраг Димић, Владета Тешић и Гордана Павловић Лазаревић, *Министарство просвете и министри: К СХС/Југославије: 1918–1941* (Београд: Педагошки музеј; Министарство просвете Србије, 2000), 16.

⁴ Димић, Тешић и Павловић Лазаревић, *Министарство просвете и министри*, 24.

⁵ „Закон о средњим школама”, *Службене новине*, 17. 9. 1929.

⁶ Ђурђа Максимовић, „Институционални развој школства у Краљевини СХС/Југославији (1918–1941)”, у: *Без школе шта би ми?! – Огледи из историје образовања у Србији и Југославији од 19. века до данас*, ур. Александра Илић Рајковић и Сања Петровић Тодосијевић (Београд: ИНИС; Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета, 2021), 211.

У престоници је расла потреба за развојем средњошколске мреже због пораста броја становника и због ширења његове територије, те је београдска општина улагала велике напоре у адаптацију старих и изградњу нових школа. Да су просветне власти у престоници радиле на повећању броја школа, говори нам податак да је пред почетак Другог светског рата у Београду радила 71 средњошколска установа. То нам указује да је број средњих школа увећан за чак 42% (наспрам 11,46% у целој земљи)⁷, ако у обзир узмемо чињеницу да је по увођењу Шестојануарске диктатуре број ових установа био 50. Такође, број средњошколаца је повећан са 16.285 ученика по увођењу диктатуре на 30.663 у предвечерје Рата, што је више од 88%. Најважнији фактор који је условио раст броја средњошколаца и школских зграда је модернизација југословенског друштва. Међутим, наизглед велики број средњошколаца обухватао је само 5,79%, односно 9,37% од укупног броја становника у Београду.⁸

Гимназија пре 1918. године и њен послератни развој

Током прве половине 19. века у Земуну је радило свега неколико основних школа: грчка, јеврејска, три српске и немачка коју су похађала и српска и грчка деца.⁹ Гимназија у Земуну, основана као део школског система Хабзбуршке монархије, наставила је своје деловање у новој југословенској држави. Настава је извођена још од средине 19. века, када је рескриптом Врховне војне команде у Темишвару¹⁰, 1858. године, у згради Главне школе¹¹ почела са радом дворазредна реална гимназија под називом Нижа реална школа.¹² Кроз десет година, 1868, отворен је и трећи разред. Већ 1872. године отворен

⁷ Љубодраг Димић, „Просвета у Краљевини Југославији”, у: *Образовање код Срба кроз векове*, ур. Радослав Петковић, Петар В. Крестић, Тибор Живковић (Београд: Завод за уџбенике и наставна средства; Друштво историчара Србије; Историјски институт, 2003), 228.

⁸ Љубодраг Димић, *Културна политика у Краљевини Југославији: 1918–1941. Други део. Школа и црква* (Београд: Стубови културе, 1997), 180–194.

⁹ *Борба*, 7. децембар 1959, 5.

¹⁰ *Борба*, 7. децембар 1959, 5.

¹¹ Ради се о згради у којој се данас налази Одељење унутрашњих послова.

¹² Каћуша Малетин-Авакумовић, „Постанак и развој Земунске гимназије до 1941. године”, *Годишњак града Београда (1962–1963)*, књ. IX–X (1962–1963), 203.

је и четврти разред, а гимназија у Земуну постала је прва нижа реална школа, при чему је добила назив Мала реалка.¹³ Како је број ђака растао, створила се потреба за стварањем Велике реалке. Зграда Велике реалке је подигнута 1879. године, према плановима загребачког архитекте Николе Колара. Обликована је у неоренесансном стилу. Пре изградње матичне зграде настава се одвијала у Главној згради поред католичке цркве. Главна зграда је подигнута током 1786. године. Потреба за изградњом матичне зграде започела је 1879, када је отворен пети разред, 1880. шести, а 1881. године и седми разред.¹⁴ Школа је била Велика реалка од 8 разреда још од краја 19. века и бројала је више одељења сваког разреда.

Реална гимназија у Земуну је у периоду од 1883. до 1924. године била спојена са Трговачком академијом,¹⁵ која се развила из Трговачке школе. Како је гимназију и Трговачку академију уписивао све већи број ученика, постојећа зграда није била довољна да прими све ђаке. Овај проблем иницирао је разматрање проширења постојеће зграде. Током 1912. направљени су планови који су подразумевали проширење гимназије и са њом здружене Трговачке академије. Комисија која је примила пројекат о проширењу зграде није била сагласна са тим да се нова зграда изведе у модерном стилу, већ у неоренесансном, како је изграђена првобитна зграда. Међутим, зграда је обликована у модерном, постсецесијском духу.¹⁶ Нови део школске зграде подигнут је 1916. након две године градње.¹⁷ Школа је располагала са 24 учионице, две собе за цртање, 12 соба за збирке учила, две собе за наставничку књижницу, гимнастичку дворану и собу за гимнастичке справе, собу за ђачка удружења, зборницу и две собе за директора. Такође, у згради се налазио стан за директора и послужитеља школе.¹⁸

¹³ Малетин-Авакумовић, „Постанак и развој Земунске гимназије до 1941. године”, 207; *Борба*, 7. децембар 1959, 5.

¹⁴ Малетин-Авакумовић, „Постанак и развој Земунске гимназије до 1941. године”, 209.

¹⁵ *Извештај краљевске реалне гимназије и с њом спојене краљевске трговачке академије (1923–1924)*, Земун, 1924 (даље: *Извештај Реалне Гимназије*), 16.

¹⁶ „Каталог непокретних културних добара на подручју града Београда” (21. 12. 2025), <https://beogradskonasledje.rs/kd/zavod/zemun/zemunska-gimnazija.html>

¹⁷ *Земунска гимназија 1858–1983* (Београд: б. и., 1983), 42.

¹⁸ *Извештај Реалне гимназије (1923–1924)*, 20–21.

Године 1924, указом од 7.12. са радом је почела Женска реална гимназија. Ова школа је формирана од женских одељења нижих разреда, а разлог за њено отварање био је све већи број ученица у матичној школи.¹⁹ Настава се није одржавала у матичној згради, већ у грађанској школи у Градском парку у Земуну.²⁰ За директора је постављен Константин Теодоровић, дотадашњи професор Реалне гимназије у Вуковару.²¹ Издвајањем Женске реалне гимназије од матичне школе, Реална гимназија мења свој назив у Државна мушка реална гимназија у Земуну. Постојање ове гимназије било је краткорочно, а већ 1932. године из финансијских разлога долази до поновног спајања ових институција, при чему одељења поново постају мешовита.²² Међутим, за 1157 ученика зграда је била неодговарајућа, те је рад у школи морао бити организован по сменама.

Различити аспекти живота Гимназије у наставном контексту

Свакодневне наставне активности у Земунској гимназији у међуратном периоду најјасније је представити табеларним приказом који приказује наставне предмете и њихов укупан број часова у сваком разреду гимназије. Као пример је узет наставни план из 1931/1932. године, који сматрамо важним јер је настао у преломном тренутку, непосредно након доношења Закона о средњим школама из 1929. године. У овој целини рада биће размотрени и проблеми са којима се школа суочавала, пре свега финансијске природе, те снабдевеност и активности школске библиотеке, као и опремљеност школе училима, што је све посредно утицало на функционисање и квалитет наставног процеса.

¹⁹ Школске 1924/25. од 752 ученика чак 188 биле су ученице.

²⁰ Ради се о згради у којој се данас налази ОШ „Мајка Југовића“ у Земуну.

²¹ Малетин-Авакумовић, „Постанак и развој Земунске гимназије до 1941. године“, 211; *Izveštaj Realne gimnazije (1924–1925)*, 20–21.

²² 376 ученица распоређених у 9 одељења је бројала ова школа 1932. – Бранко Најход, *Хроника Земунa: 1918–1941* (Београд: Траг 1991), 141.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Укупан број часова
Веронаука	2	2	2	2	2	2	2	2	16
Српскохрватско-словеначки језик	5	5	4	4	4	4	4	4	34
Француски језик	3	3	3	3	3	3	3	3	24
Немачки језик	/	/	3	3	3	3	3	3	18
Латински језик	/	/	/	/	4	4	3	3	14
Историја	/	2	3	3	3	3	3	3	20
Земљопис	2	2	2	2	2	2	1	2	15
Природнопис	3	3	/	/	2	3	2	/	13
Физика	/	/	2	2	/	/	3	3	10
Хемија	/	/	/	3	/	/	/	2	5
Математика	4	4	4	3	3	3	4	4	29
Хигијена	/	/	1	1	/	1	1	/	4
Основи филозофије	/	/	/	/	/	/	2	2	4
Цртање	2	2	2	2	2	1	/	/	11
Писање	2	1	/	/	/	/	/	/	3
Певање	2	2	/	/	/	/	/	/	4
Гимнастика	2	2	2	2	2	1	/	/	11

Табела 1. Наставни план из 1931/32.²³

У реалним гимназијама настава се дуго низ година одвијала према старим наставним плановима и програмима. Да би дошло до промене наставног плана, у свим разредима требало је да прође више година. Наиме, 1924. је прописан наставни план и програм за 1. и 2. разред, 1926. за 3. и 4. разред, а 1927. године за више разреде гимназије. Међутим, тек у школској 1931/32. години целокупан план спроведен је у гимназијама.

Као што видимо у Табели 1, готово сви предмети припадају општеобразовној групи предмета. Најзаступљенији је матерњи језик, а можемо закључити и да је било много друштвено-језичких/друштвено-хуманистичких предмета, док су природно-математички били заступљени са далеко мањим бројем часова (изузев математике). У односу на план за реалне гимназије из Краљевине Србиједошло је

²³ Извештај Реалне гимназије (1931–1932), 14.

до одређених дисконтинуитета у наставним плановима, а самим тим и у настави.²⁴ У Краљевини Југославији француски језик је заступљен са већим фондом часова, док је фонд немачког језика умањен. Потпору за такву просветну политику видимо у ослањању нове државе на Француску и поразу Немачке у Првом светском рату.

Као у готово свакој школи у држави Срба, Хрвата и Словенаца, након Првог светског рата је и у овој било одређених проблема и тешкоћа у редовној настави. Поред епидемије шпанске грознице, недостатак огрева био је један од проблема. Током школских 1918/19. и 1919/20. година настава је била нередовна због недостатка огрева.²⁵ Међутим, школа је располагала са 56 просторија, а како се настава одвијала у две смене, било је неопходно да се исте греју током целог дана у зимским месецима.²⁶ Поред проблема са грејањем, директор Живковић навео је и проблем са електричном инсталацијом. За превазилажење ових потешкоћа и набавку електричних сијалица и наставних учила потражен је кредит од 140 хиљада динара за школску 1933/34. годину. Министарство је одобрило 50.000.²⁷ Према изворима је и наредних година било молби директора да се проблем са огревом реши, и то набавком 250 тона угља и 35 кубних метара дрва.²⁸ Само овај трошак коштао је 160.000 динара. Поред тога, средства су недостајала и за школску књижницу, ситне поправке, школске прославе, канцеларијски материјал.²⁹ Котлови су били у стању које би довело до прекида наставе уколико не би дошло до њихове санације. Тек 1935. године одобрен је кредит за поправку у износу од 9.222 динара.³⁰ С обзиром на то да је 1934/35. уписано три одељења 5. разреда, било је неопходно набавити нове клупе. Како су старе биле оштећене за време рата, а услед недостатка материјалних средстава нису набављене нове, гимназији су одобрена средства за набавку клупа у износу од

²⁴ Арсен Ђуровић, *Модернизација образовања у Краљевини Србији 1905–1914* (Београд: Историјски институт 2004), 170.

²⁵ Најхолд, *Хроника Земунa*, 140.

²⁶ Архив Југославије (даље: АЈ), Ф. 66 Министарство просвете Краљевине Југославије (даље: Ф. 66), фасцикла бр. 215, 21363/1933.

²⁷ АЈ, 66, 215, 37334/1933.

²⁸ АЈ, 66, 215, 31334/1935.

²⁹ АЈ, 66, 215, 1493/1935.

³⁰ АЈ, 66, 215, 44493/1935.

20.000 динара.³¹ Редовни кредити који су били одобравани Гимназији нису покривали ни редовне трошкове, а како је број одељења растао, нова учила била су неопходна. Школске 1937/38. недостајало је тридесет школских клупа, два ормана за књижице, катедра и подијум.³² Уз средства из школског фонда Министарство је додало још 1000 динара. Да је Гимназија оскудевала у наставним средствима и училима сведочи нам и допис директора Министарству поводом набавке нових гимнастичких справа (сто за прескакање и пружна даска).³³ Како се указала прилика да се за гимназију ове справе набаве по 30% нижој цени од регуларне, Министарство је одобрило да се од такса за приватне ученике набаве ова учила.³⁴

На крају сваке школске године одржавали су се завршни (нижи и виши течајни) испити за ученике 4. и 8. разреда. Родитељи ученика сматрали су да је нижи течајни испит *непотребан и да је међу њаке уносио непотребну нервозу*.³⁵ Испити су се организовали у јуну месецу. На пример, нижи течајни испит 1933/34. године одржан је у периоду од 11. до 17. јуна 1934, под председавањем тадашњег директора школе Бранка Живковића. Те године се за полагање пријавио 151 ученик 4. разреда. Према Закону о средњим школама, ученици који су завршили разред са одличним или врло добрим успехом били су ослобођени полагања нижег течајног испита. Од ученика који су приступили полагању, њих 78 (51,66%) је испит положило. Од тог броја само је једна ученица положила испит са одличним успехом. На поправни нижи течајни испит, који се полагао у септембру, упућено је 25 (16,56%) ученика, из по једног предмета, а 20 (13,24%) ученика је одбијено за полагање на годину дана.³⁶ Исте године одржан је и виши течајни испит, који је трајао од 11. до 23. јуна и којим је председавао директор. За полагање испита, који је за циљ имао да утврди зрелост и спремност ученика за наставак школовања на високим школама и универзитетима, те године пријавило се 62 ученика. Они су полагали писмени и усмени део испита, при чему се писмени део састојао се

³¹ АЈ, 66, 215, 45667/1934.

³² АЈ, 66, 215, 37859/1937.

³³ АЈ, 66, 215, 506 /1933.

³⁴ АЈ, 66, 215, 1387/1933.

³⁵ *Извештај Реалне гимназије (1930–1931)*, 60.

³⁶ *Извештај Реалне гимназије (1933–1934)*, 172–174.

од испита из српскохрватског, француског и немачког језика као и математике. Ученици, који су показали одлично знање, њих 10, били су ослобођени полагања усменог дела испита.³⁷ И усмени део испита положило је 34 кандидата, 15 ученика је упућено на поправни испит, а њих троје је добило забрану да испит полаже наредних годину дана.³⁸

Школа је имала библиотеку за ученике и наставнике. Оне су сваке године биле обогаћиване са по неколико десетина књига и часописа. Занимљиво је да се и број читалаца током година увећавао, нарочито у млађим разредима.³⁹ Ученици су подједнако читали и домаће писце и страну литературу, па су се тако међу најчитанијим насловима, поред приповедака Лазе Лазаревића, песама Бранка Радичевића, Ј. Ј. Змаја, Војислава Илића, Ђуре Јакшића, налазила и дела *Ана Каређина*, *Чича Томина колиба* и *Краљевић и просјак*.⁴⁰ Као најчитанији аутори издвајају се Толстој, Достојевски и Шекспир. Део инвентара ученичке библиотеке је током година био у лошем стању, а део је био неупотребљив, за шта су били одговорни ученици, којима је потом упућен апел да школску имовину чувају и да је намењена и будућим генерацијама.

Гимназија је радила на унапређењу свог рада, што се може закључити на основу питања из анкете која је прослеђена ученицима на тему оптерећености ученика у школи 1929/30. школске године. Ова тема била је и тема међународног професорског конгреса у Бриселу исте године. У анкети за ученике и родитеље постављено је више десетина питања.⁴¹ Неочекивано, ученици су се већином изјаснили да не осећају оптерећеност. Наиме, од 613 анкетираних ученика чак 568 (92,65%) потврдно је одговорило на питање да ли у школу иде вољом. У оквиру анкете чак 228 ученика је навело да је најлакши предмет

³⁷ *Извештај Реалне гимназије (1933–1934)*, 174–175.

³⁸ *Исто*.

³⁹ *Извештај Реалне гимназије (1932–1933)*, 35.

⁴⁰ *Извештај Реалне гимназије (1939–1940)*, 37–38.

⁴¹ *Извештај Реалне гимназије (1929–1930)*, 48–55.

Анкета за ученике: Да ли у школу идеш с вољом?, Да ли те рад у школи умара? Који предмет најлакше учиш? Који предмети у школи су ти тешки? Зашто су ти тешки? Имаш ли довољно времена да се спремиш за идући дан? Колико времена учиш сваки дан? Остаје ти ли довољно времена за одмор? Шта учиш приватно? Колико се времена играш или шеташ? Када устајеш? Када лежеш? Да ли су ти стамбене прилике повољне или не? Шта би требало учинити, да се рад у школи олакша?

веронаука, док се као најтежи предмети издвајају математика (177), француски (157) и латински језик (111). На питања: „Имаш ли довољно времена да се спремиш за следећи дан?“ и „Да ли ти остаје довољно времена за одмор?“ 443 (72,26%) ученика одговорило је потврдно. Највећи проценат ученика је истакао да учи два или три сата дневно, њих 421, док више од шест сати учи свега 28 ученика. На последње питање, „Шта би требало учинити да се рад у школи олакша?“, ученици су имали различите одговоре. Наиме, њих 140 одговорило је да ништа не треба мењати, док је 122 ученика истакло да је неопходно смањити обим градива, мање задавати, укинути поједине предмете и смањити број часова у дану.⁴² На иста и многа друга питања имали су прилику да одговоре и родитељи у оквиру анкете, која је међу њима спроведена школске 1930/31. године.⁴³ Од 740 родитеља, њих 413 је на постављена питања одговорило, неки делимично, а неки потпуно. Оно што је уочљиво јесте да су се родитељи, већином, позитивно изјашњавали о школи коју похађају њихова деца. Од 340 родитеља, чак њих 296 изразило је задовољство организацијом у школи. На питање: „Да ли деца имају довољно времена за одмор и припрему за школу?“ од 345 одговора, само је 56 одричних. Родитељи су у већем броју истакли да њихова деца лако уче. Исказали су незадовољство наставним планом, односно тиме што језици имају већу заступљеност, с чим у

⁴² *Извештај Реалне гимназије (1929–1930)*, 48–55.

⁴³ *Извештај Реалне гимназије (1930–1931)*, 58–63; Анкета за родитеље: Какво мишљење имате о организацији данашње средње школе? Да ли данашња средња школа одговара своме циљу: у научном и васпитном погледу? Да ли би требало предузети неке реформе и које? Какво мишљење имате о дисциплинским прописима и средствима за дисциплиновање ученика? Шта мислите о казни отпуштања немарних ученика крајем другог тромесечја? Шта би требало предузети за боље васпитање и јачи рад школске младежи? Какво мишљење имате о нижем и вишем течајном испиту? Проматрајући васшу децу сматрате ли да су преоптерећена? Где налазите узроке преоптерећености? Да ли ваша деца имају времена за припремни школски рад и за одмор? Да ли ваша деца уче лако уопште, или само поједине предмете и које? Колико времена уче, а колико се одмарају? Када лежу, а када устају? Да ли ваша деца долазе у школу радо, из властите тежње или само по наговору родитеља? Да ли ваша деца имају све што им је потребно за несметани рад у школи и школовање? Шта им подиже, а шта убија вољу за школом? У каквом се друштву крећу ваша деца извен школе? Шта уче ваша деца приватно и колико времена употребљавају на то? Чему се жели посветити ваше дете по завршеној средњој школи? Какво мишљење имате о спортовима средњошколске младежи? Да ли школа делује штетно на здравље ваше деце?

вези су навели да би требало избацити један живи језик из плана, а латински свести на минимум.⁴⁴

Ваннаставне активности: удружења, биоскопске пројекције филмова и екскурзије

У Гимназији је 1926. године основано удружење *Школа и дом*, које је за циљ имало да ојача везу између школе и дома, односно наставника и родитеља ученика и да развије код родитеља свест о потреби за чешћим распитивањем о владању и успеху своје деце у школи. Уочљиво је да су, оснивањем овог удружења, баријере између наставника и родитеља нестајале кроз године и да су једни другима приступали са више поверења.⁴⁵ Међутим, током година се показало да родитељи којима је ова заједница намењена (родитељи слабијих ученика) ретко посећују или не посећују састанке. На челу друштва налазио се одбор који се састојао из председника, два потпредседника и четрнаест чланова који између себе бирају секретара и благајника. Председник је биран на три године, између директора Мушке и Женске реалне гимназије. Други би био потпредседник, док би други потпредседник био биран из редова родитеља. Чланови одбора бирани су из редова родитеља и наставника школе на годину дана.⁴⁶ У оквиру удружења одржавани су састанци родитеља на којима су се чула врло важна предавања, међу којима је и предавање „Корист читања лепе књиге и како да заинтересујемо нашу омладину за лепу књигу”. Сваке године у марту месецу удружење је организовало забаву на којој се прикупљао новац који је потом распоређиван на набавку књига за најбоље ученике и слање сиромашних ученика на летовање у Мартиншићима. Од 1931. средства су одвајана и за прославу Светог Саве, у вези са чим су ученици новчано награђивани за писани рад (*Светосавски темат*).

Законом из 1929. године прописано је да се ђачка удружења могу оснивати само са циљем интелектуалног, моралног, естетског или здравственог усавршавања, али не и на племенској или верској

⁴⁴ *Извештај Реалне гимназије (1930–1931)*, 58–63.

⁴⁵ *Извештај Реалне гимназије (1933–1934)* 83.

⁴⁶ *Извештај Реалне гимназије (1927–1928)*, 22–25.

основи.⁴⁷ Сходно томе, у званичним извештајима се наводи да су ученици гимназије били активни чланови више ђачких удружења: Југословенског средњошколског просветног клуба *Бранко Радичевић*, Подмлатка Друштва Црвеног крста, Подмлатка *Сокола*, Фудбалског клуба *Витез*, Оркестра Ђачке филхармоније, Друштва планинара и извидника.

У складу са модернизацијом образовних система у Европи, школе у иностранству су се већ годинама служиле филмом као образовним средством. Тим поводом је 5. децембра 1926. године свечано отворен школски биоскоп *Просвета* у Гимназији.⁴⁸ Приликом отварања, директор је одржао предавање о васпитној и образовној улози биоскопа, након чега је пуштен филм *Са кинокамером око света*. У школском биоскопу су се сваке суботе приказивали одабрани васпитни и поучни филмови, а гости биоскопа били су сви ученици основних и средњих земунских школа. Циљ је био да свака школа има биоскоп у васпитне сврхе или да свако место које има средњу школу уз надокнаду обезбеди локалном биоскопу средњошколску публику. Приказивани су и историјски филмови. Школске 1929/30. гледало се 33 филма, а наредне 34 филма. Ипак, жељени циљеви нису постигнути због недостатка средстава. Биоскоп је служио за разоноду ученицима и у васпитне, али не у образовне сврхе, пошто школи нису били уступани филмови из различитих грана науке који би служили настави. Цена улазница била је три динара, што је доносило школи доходак од више хиљада динара годишње. Овај новац био је усмерен на режијске трошкове, да би се направило школско купалиште и набавили чамци.⁴⁹ Кроз године су се филмови све теже набављали, а у међувремену је преовладао тон филм, те је школа набавила апаратуру за њихово приказивање. Током школске 1932/33. први пут је пуштен тон филм. Исте школске године је од 33 приказана филма чак 15 било звучних.⁵⁰ Од 1933/34. у биоскопској сали гимназије приказивали су се само тон филмови, а један од њих био је и

⁴⁷ „Закон о средњим школама“, *Службене новине*, 17. 9. 1929; Максимовић, „Институционални развој школства у Краљевини СХС/Југославији“, 204.

⁴⁸ Током међуратног периода, у Земуну радила су три биоскопа: Централ, Гатер и Корзо (од 1933), према: Најхолд, *Хроника Земунa*, 188.

⁴⁹ АЈ, 66, 215, 20571/1933.

⁵⁰ *Извештај Реалне гимназије (1932–1933)*, 41–42.

филм *Легенда Опленца*, документарни филм о краљевској резиденцији, који су ученици Гимназије гледали 22. новембра 1935.

Посећеност биоскопа Земунске гимназије није одговарала власницима других биоскопа у Земуну, искључиво због умањења њихове зараде. Тако се Јосип Кронштајн, сувласник биоскопа *Централ* и *Гатер*, жалио на рад биоскопа. У свом обраћању Министарству финансија наводио је да се у школи већински приказују филмови забавног карактера, а и они који лоше утичу на омладину. Поред тога, наводио је Кронштајн, пројекције филмова посећивали су и родитељи ученика, што је штетило посећености и финансијама осталих биоскопа.⁵¹ Иако је министар финансија Милорад Ђорђевић захтевао од министра просвете Раденка Станковића да забрани наплаћивање улазнице⁵² или да у цену карте улази и такса од 20%, у школском биоскопу, та се расправа завршила 1933. године тако што је биоскоп *Просвета* ослобођен плаћања пореза, као и биоскоп Друге мушке гимназије у Београду.⁵³ С обзиром на то да је у питању био школски биоскоп, и да су, како је наводио директор Живковић, филмови пуштани у васпитне сврхе, као и да поред ученика земунских основних и средњих школа биоскопске пројекције посећују и чланови породица запослених, одлучено је да се државне таксе у износу од 20% не урачунавају у цену карте.⁵⁴ Директор Живковић у свом допису Министарству истиче да посетиоци нису родитељи ученика и да су филмови квалитетни и без делова који би могли лоше да утичу на омладину.⁵⁵ Како је до јесени 1933. од продаје улазница Гимназија приходовала 209.018 динара, министар Ђорђевић је изнео да би 36.578 динара требало да буде исплаћено на име државне и контролне таксе.⁵⁶ Наравно, позадина овог сукоба нису били ни карактер приказаних филмова ни њихов жанр, већ искључиво новац, који се због посећености биоскопа Земунске гимназије није у довољној мери сливао у касе власника осталих биоскопа.

⁵¹ АЈ, 66, 215, 11293/1933.

⁵² АЈ, 66, 215, 52461/1933.

⁵³ АЈ, 66, 215, 20571/1933.

⁵⁴ АЈ, 66, 215, 473/1933.

⁵⁵ АЈ, 66, 215, 1709/1933.

⁵⁶ АЈ, 66, 215, 84547/1933.

Између два светска рата у Реалној гимназији у Земуну организовано је више екскурзија и једнодневних и вишедневних излета претежно у земљи, али и у иностранству. Ове посете имале су за циљ да упознају ученике са свим деловима новонастале државе. Прва стручна екскурзија након Првог светског рата организована је школске 1923/24. године за ученике 8. разреда, и подразумевала је пут у Атину. На том путу ученици су посетили и Ниш, Скопље, Охрид, Битољ, Ђевђелију и Солун.⁵⁷ Наредне године матуранти су пошли на двонедељно путовање по Италији.⁵⁸ Школске 1926/27. ученици 7. разреда су обавили четрнаестодневно путовање по земљи, а идуће 1927/28. матуранти су кроз стручно, тродневно путовање, посетили Ђердап. У мају 1931. реализоване су две четвородневне екскурзије у различите крајеве земље. Прва на запад, у Осипек и Ђаково, а друга на источни крај државе, у Параћин, Бор, Зајечар, Прахово и Ђердап. Уприличен је једнодневни излет на Авалу 12. октобра 1931. Матуранти су исте школске 1931/32. отишли на екскурзију у Сарајево, Дубровник, Котор, Сплит и Загреб, у периоду од 27. марта до 5. априла, у пратњи директора и шест наставника. У мају исте године посећени су Нови Сад и Петроварадин. Ученици 7. разреда су 21. септембра 1932. ишли на излет у манастир Раваница, а 6. маја 1933. једна група ученика пошла је на тродневно екскурзију кроз Ђердап, а друга на дводневно екскурзију кроз Фрушку гору. За ускршњи распуст школске 1933/34. матуранти су кроз вишедневно екскурзију посетили Београд, Ниш, Скопље, Битољ, Охрид, Приштину и Краљево. Министарство је на име овог путовања обезбедило помоћ од 1.000 динара.⁵⁹ Школске 1935/36. и 1936/37. ученици 7. разреда ишли су на дводневно екскурзију у Пожаревац, Петровац, манастир Горњак и врело Млаве. За време ускршњег распуста, ученици 7. разреда ишли су на две екскурзије. Наиме, ученици разреда 7а посетили су Сарајево, Дубровник, Котор, Тиват, Ђеновић, Кумбор и Херцег Нови, док су ученици одељења 7б обишли јужне крајеве земље (Скопље, манастир Светог Јована Бигорског, Охрид, манастир Светог Наума, Битољ, Прилеп, Велес, Стоби, Косово поље, манастир Грачаницу, Приштину, Косовску Митровицу, манастир

⁵⁷ *Извештај Реалне гимназије (1923–1924)*, 63.

⁵⁸ *Izveštaj Realne gimnazije (1924–1925)*, 21.

⁵⁹ АЈ, 66, 215, 8460/1934.

Дечане, Пећ, Ушће и манастир Студеницу). Школске 1936/37. ученици 6. разреда посетили су Неготин, Бор, Ђердап, Зајечар и Параћин, а ученици седмог разреда ишли су на седмодневну екскурзију, где су обишли Сплит, Трогир, Шибеник, Плитвичка језера, Книн, Јајце и Сарајево. Школске 1937/38. ученице 7. разреда су за време ускршњег распуста посетиле: Загреб, Љубљану, Блед, Бохињ, Карловац, Сплит, Дубровник и Сарајево, док су чланови подмлатка Аеро-клуба посетили Ђердап, Прахово, Зајечар и Ниш. Школске 1938/39. реализовано је више екскурзија: дводневне екскурзије 8а одељења до Борова, 8б до Загреба и 8ц до манастира Горњак; екскурзија разреда 7б до Дубровника, Сарајева и Котора и 7ц до Скопља, Дебра, Прилепа, Охрида, Битоља, Пећи, манастира Дечани, манастира Студеница, Краљева и Жиче. Последње предратне школске године ученици 8а су били у тродневној посети Сарајеву. Поред саме Гимназије, један од ученичких излета организовало је и друштво *Школа и дом* 24. маја 1929, у оквиру ког се лађом ишло у Смедерево.

Наведене чињенице одају утисак да је знатан број екскурзија Земунске гимназије у међуратном периоду био организован на тлу Србије, али и широм Краљевине. Разлози за то могу бити афинитети наставног кадра и ученичке структуре, али и финансијски, пошто су екскурзије на удаљењу дестинације захтевале већа материјална средства.

Школа је прослављала Св. Саву, као и друге празнике, међу којима су Дан уједињења, рођендане чланова краљевске породице, и у духу југословенства, Дан Јосипа Штросмајера.⁶⁰

Ученици Земунске гимназије: демографска структура

У међуратном периоду ову школу уписало је укупно 18.561 ученика и ученица. Пре него што је донет Закон о средњим школама услови за упис било које гимназије, па и Реалне гимназије у Земуну, били су завршена четири разреда основне школе и добар, односно врло добар успех за ученике и ученице. При упису се, као доказ о испуњености услова, прилагало сведочанство о завршеном четвртном разреду народне школе и извод из матичне књиге рођених.⁶¹ Међутим, након доношења поменутог закона, према *Програму за полагање*

⁶⁰ *Извештај Реалне гимназије (1936–1937)*, 22.

⁶¹ *Izveštaj Realne gimnazije (1924–1925)*, 86–87.

пријемног испита за упис у први разред гимназије, ученици су били у обавези да полажу пријемни из српскохрватскословеначког и математике.⁶² Специфична по томе што су њени ученици били различите националне и конфесионалне припадности, гимназија је одсликавала град Земун.

У духу прокламоване идеологије југословенства, школске 1930/31. године за 626 ученика наведено је да су југословенске народности (86,22%), а њих 678 (93,38%) рођено је на простору Краљевине. Гимназију је похађало и 69 Немаца, десет Мађара, три Руса, један Румун, а код 17 ученика народност није наведена. Број ученика немачке националне мањине сразмеран је броју Немаца који су након Срба били најбројнији народ у Земуну.⁶³ Према вероисповести, исте године, у Земунској гимназији било је највише ученика православне вере, чак 442 (60,88%), али и 223 ученика римокатоличке вере, 37 протестантске и 24 ученика мојсијеве вере.⁶⁴

Национална припадност ученика није била битно другачија и у годинама пред Велики рат, када је Земун био део двојне монархије. Школске 1913/14. од 347 ученика који су завршили разред, њих 314 (90,48%) било је са простора Хрватске и Славоније, док је тек 12 (3,45%) ученика долазило са простора Краљевине Србије. Међутим, то су били ученици српске националности јер је чак 186 (53,60%) љака било православне вероисповести наспрам 116 (33,42%) католика.⁶⁵

Социјални статус ученика био је разнолик. Имајући у виду да се сама школа налазила у градском језгру, највећи број ученика потицао је из чиновничких породица, прецизније, њих 233 (32%). Исте 1930/1931. године родитељи 172 ученика били су земљорадници, 117 занатлије, 69 трговци, 25 индустријалци, 17 пензионери, 14 занатлије, исто толико наставници и радници, 12 адвоката и морнара, осам

⁶² Биљана Шимуновић-Бешлин, *Просветна политика у Дунавској бановини (1929–1941)* (Нови Сад: Филозофски факултет, 2007), 219–220.

⁶³ *Дефинитивни резултати пописа становништва од 31. јануара 1921. године* (Сарајево: Државна штампарија, 1932). Према попису из 1921. године у Земуну је живео 6.631 Немац.

Definitivni rezultati popisa stanovništva od 31. marta 1931. godine (Београд: Државна штампарија, 1938). Према попису из 1931. године у Земуну је живело је 8.269 Немаца.

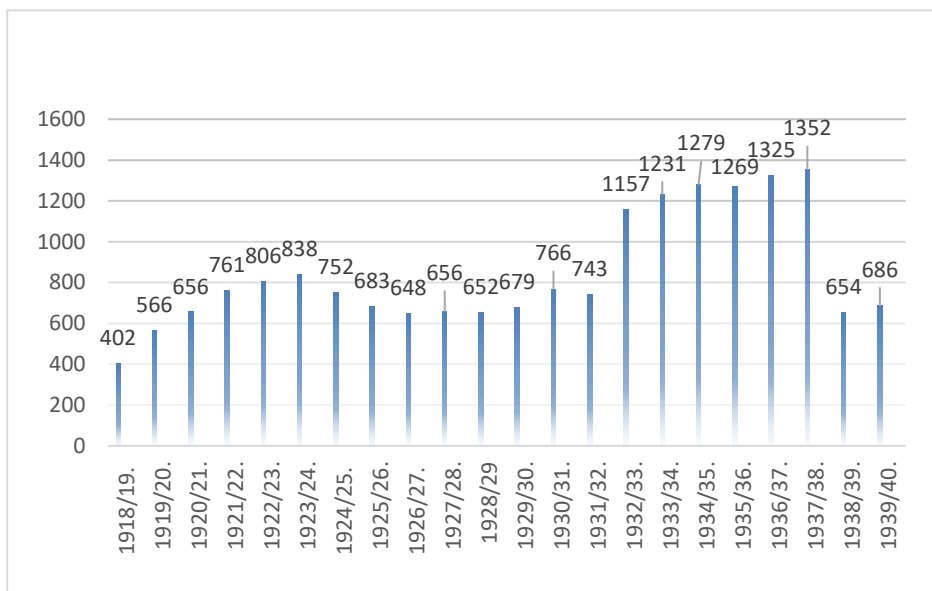
⁶⁴ *Извештај Реалне гимназије (1930–1931)*, 56–57.

⁶⁵ *Izveštaj Realne gimnazije (1913–1914)*, 75–76.

рентијера и исто толико лекара, шест свештеника и 19 родитеља који су осталих занимања.

Према извештају Гимназије за школску 1930/31. годину, старосна доб ученика је била између 11 и 20 година. Сходно овом извештају, старијих од 20 година било је свега девет, 75 ученика је имало 11 година, 134 ученика 12. година, 98 ученика 13. година, 76 са 14, 66 са 15, 57 са 16, 83 са 17, 69 са 18, 47 са 19 и 12 са 20 година.

Према званичној статистици школе, није било потешкоћа са честим изостанцима и напуштањем школе. Школске 1930/1931. године Гимназију је напустило свега 40 ученика (5,22%). Од тог броја 6 због болести, 15 ученика је прешло у другу школу, двоје ученика је искључено из школе, а четворо је полагало разредни испит, док је 13 ученика напустило школу не наводећи разлог. Од 726 ученика, колико је остало на крају ове школске године, њих 402 завршило је разред (52,48%).⁶⁶

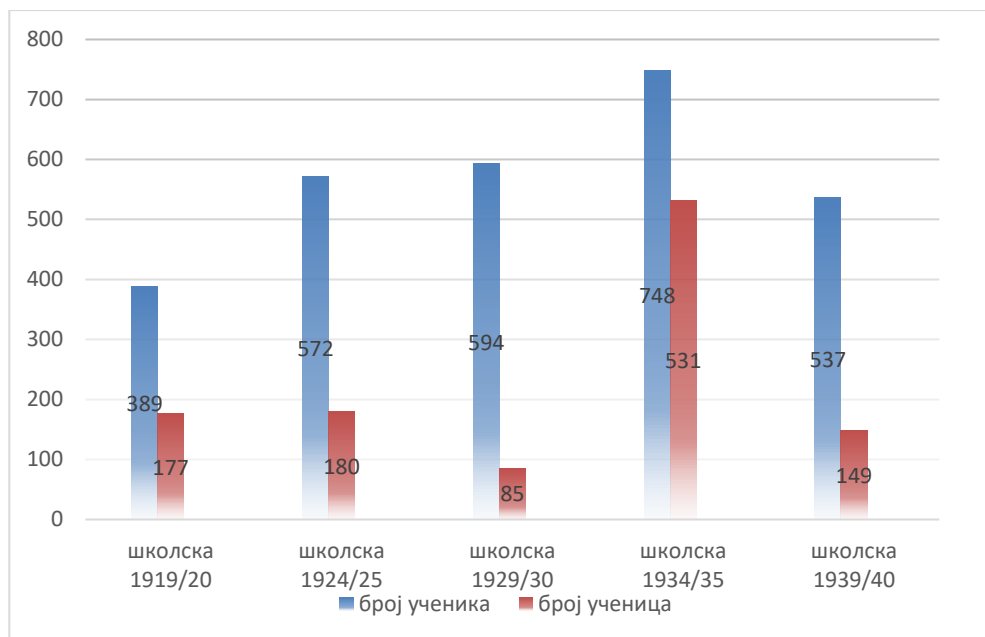
Графикон 1: Број уписаних ученика⁶⁷

Када је реч о бројности ученика уписаних у Земунску гимназију у периоду између два светска рата, примећује се незнатан пораст

⁶⁶ Извештај Реалне гимназије (1930–1931), 56–57.

⁶⁷ Графикон 1. према Годишњим извештајима Реалне гимназије (1918–1940).

броја ђака у првим послератним годинама, све до 1923/1924, а број стагнира од ове, па до 1930/1931. године. Међутим, узлазна линија примећује се школске 1932/33, када је број ученика порастао са 743 претходне године на 1157. Основни узрок јесте отварање, а затим укидање Женске реалне гимназије. Ова гимназија престала је са радом 1932. године, а њене ученице су школске 1933/34. пресељене у зграду матичне школе, која је постала мешовита.⁶⁸

Графикон 2: Број ученика и ученица⁶⁹

У складу са положајем и схватањем улоге жене у патријархалном друштву, осетно мањи број женске деце је уписивао гимназију, која је посматрана као степеница на путу ка високим школама и универзитету.⁷⁰ Ову тврдњу поткрепљују и подаци који су приказани на Графикону 2, а односе се на број ученица који варира у читавом међуратном периоду, али је многоструко мањи од броја мушке ученичке популације.

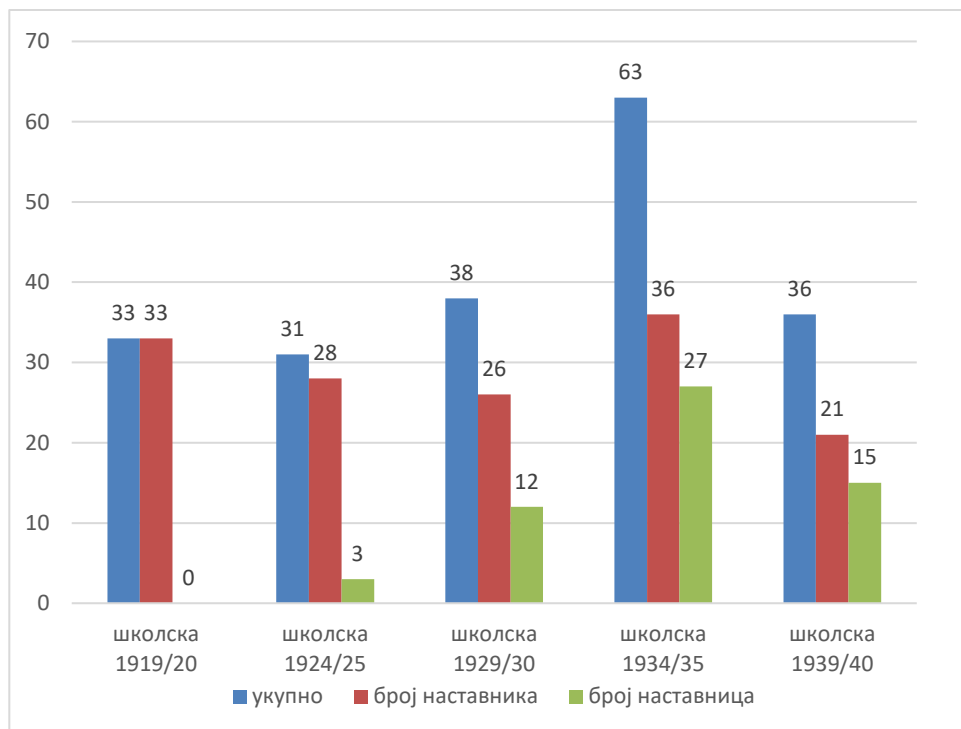
⁶⁸ Најхолд, *Хроника Земуна*, 141.

⁶⁹ Графикон 2. према Годишњим извештајима Реалне гимназије (1918–1940).

⁷⁰ Максимовић, „Институционални развој школства у Краљевини СХС/Југославији”, 202.

Директори и наставници

Функцију директора Земунске гимназије током међуратног периода обављала су тројица професора.⁷¹ Први од њих био је Милан Красовић, који је из реалне гимназије у Сењу 1913. године премештен у реалну гимназију у Земуну.⁷² На овом положају остао је до 15.03.1919. године када је за директора постављен наставник математике Бранко Живковић.⁷³ Пензионисан након седамнаест година на челу Гимназије, 23.02.1935. када је као директор почео да ради Коста Дошен, дотадашњи инспектор Министарства просвете.⁷⁴

Графикон 3: Број наставника⁷⁵

⁷¹ *Земунска гимназија 1858–1983*, 350.

⁷² *Izveštaj Realne gimnazije (1913–1914)*, 6.

⁷³ Био је носилац Ордена Светог Саве 2, 3 и 4 реда и одликован Орденом Југословенске круне 4. реда.

⁷⁴ *Izveštaj Realne gimnazije (1935–1936)*, 3.

⁷⁵ Графкион 2. према Годишњим извештајима Реалне гимназије (1918–1940).

Поред имена тројице директора, у изворима проналазимо имена 187 наставника (120 наставника и 67 наставница) који су радили у овој школи у периоду између два светска рата. Од наведеног броја, 48 (25,67%) наставника је радило у њој само током једне школске године. Више од 45% (85 запослених) наставника је провело од две до пет година рада, 31 (16,58%) наставник је радио од шест до десет година. Више од 10 година у Гимназији радило 15 (8,02%), а преко 20 година свега осам (4,28%) наставника. Из прилога на крају овог чланка, у којем су побројани наставници Земунске гимназије у периоду 1918–1941, може се приметити да је број женских наставника био мањи у односу на мушки наставни кадар, са тенденцијом повећања, што се може разумети у контексту родних односа епохе.

Број запослених се мењао кроз године, неки су одлазили, неки долазили, а неки су напредовали у служби. Главни разлог био је промена у броју одељења, односно броју ученика. Са повећањем броја ученика јављала се потреба за већим наставним кадром, док је њиховим смањивањем долазило до смањења броја одељења и часова, а самим тим и броја наставника. Као главни разлог престанка рада у гимназији наводе се премештаји у друге школе. Међутим, постојали су и други разлози за промене у колективу. Наиме, супленткиња Јелица Јовановић радила је током шест школских година, а разлог за њено отпуштање био је неположен професорски испит.⁷⁶ На основу познатих података из извора, нису јасне околности отпуштања супленткиње Јовановић. Не можемо знати да ли је разлог што није положила професорски испит био једноставна неодговорност према професионалним обавезама и недостатак знања, или је то, можда, било онемогућено или одлагано услед односа у колективу. Поједини наставници су из личних и пословних разлога напустили ову школу. Тако, је на пример, професор Стеван Калман прешао у Министарство просвете као члан Главног просветног савета.⁷⁷ Такође, Зорка Петровић и Зорка Јовановић прешле су у Универзитетску библиотеку, а Жарко Калинић у Државни архив.⁷⁸ Др Петар Ђорђић прешао је на Београдски

⁷⁶ *Извештај Реалне гимназије (1935–1936)*, 5; „Закон о средњим школама“, *Службене новине*, 17. 9. 1929.

⁷⁷ *Извештај Реалне гимназије (1936–1937)*, 5.

⁷⁸ *Извештај Реалне гимназије (1928–1929)*, 2.

Универзитет,⁷⁹ док је Љубомир Петровић је додељен на рад Српском народном позоришту у Новом Саду.⁸⁰

Графикон 3 приказује податке на основу којих се може пратити бројно стање наставног кадра ове гимназије. Уочљив је, прво, пораст броја запослених, а затим његов нагли пад. Такође, видљив је јаз у броју наставница и наставника током првих послератних година, при чему 1930–их година долази до изједначења. Да се настојало да сваки предмет предаје квалификовани наставник, сведочи чињеница да су, током периода који је истражен, професори били најбројнији. Током година се њихов проценат повећавао, што указује да су запослени били све школованији. И број осталих звања се мењао. Као пример могу послужити стања наставног кадра из 1925/26, 1932/33. и 1938/39. школске године. У 1925/26. години су поред директора радили и 12 (41,37%) професора, 7 суплената, два привремена учитеља вештина, два привремена предметна учитеља, два контрактуелна учитеља вештина, два хонорарна наставника и један школски лекар, који је предавао хигијену. Током школске 1934/35. поред директора и 33 (57,89%) професора, радило је и 7 суплената, 7 учитеља вештина, један привремени учитељ вештина, два предметна учитеља, три хонорарна наставника, један лекар, један контрактуелни професор и секретар. Од укупног броја наставника (1862)⁸¹ који су школске 1938/39. радили у београдским средњим школама, у Гимназији је предавало 24 (70,88%) професора, два суплента, лекар који је предавао хигијену, секретар, два хонорарна наставника, привремени наставник и два учитеља вештина.

Закључак

Иако је Реална гимназија у Земуну, као дворазредна реална школа, основана још на простору Хабзбуршке монархије, било је потребно више деценија за потпуни развој ове установе. Током изградње школске зграде Гимназија је била у истој згради са Трговачком академијом, све до 1924. године, што је, због скучености простора и недостатка учионица, отежавало наставни процес. Наставу је отежавало и

⁷⁹ *Извештај Реалне гимназије (1929–1930)*, 2.

⁸⁰ *Извештај Реалне гимназије (1931–1932)*, 3.

⁸¹ Димић, *Културна политика у Краљевини Југославији*, 193.

застарело законодавство, наставни план који се и након доношења Закона о средњим школама није битно променио, сувише обимно градиво из појединих предмета и недостатак огрева. Школа је организовала више екскурзија и једнодневних и вишедневних излета, претежно у земљи, али и у иностранству. Поред тога, у њој су се организовале прославе, а њени ученици били су чланови бројних ђачких удружења. Да би се учврстила веза између школе и родитеља ученика основано је удружење *Школа и дом*. Такође, родитељи су, као и ученици, имали прилику да се кроз Анкету изјасне о раду Гимназије. У образовне и васпитне сврхе, школа од 1926. године почиње да се служи филмом као наставним средством. Филмови су приказивани редовно иако су власници других земунских биоскопа негодовали и због профита захтевали реакцију ресорног министарства. Између Првог и Другог светског рата Реалну гимназију у Земуну уписало је 18.561 ученика и ученица. Долазило је најпре до повећавања броја наставника и ученика, а потом до њиховог смањивања, што је узроковано отварањем, а затим укидањем Женске реалне гимназије у Земуну. Већина ђака је била југословенске националности и православне вероисповести. Мали проценат уписаних ђака напуштао је школу током године. Ученици су долазили из различитих социјалних слојева, али је највећи број њих потицао из чиновничких, а затим земљорадничких и занатлијских породица. Већина ученика похађала је ову школу у узрасту од 11. до 17. године. Полна структура ученика одсликавала је међуратну епоху јер је број девојака био видљиво мањи од броја младића. На положају директора нашла су се три мушкарца, при чему је на овом положају најдуже био Бранко Живковић. У изворима смо пронашли имена 120 наставника и 67 наставница, који су, најчешће, кратко радили у овој школи, углавном због премештаја у друге школе у земљи, а поједини због промене занимања.

Прилог

Списак професора који су радили у Земунској гимназији у међуратном периоду:

Коста Карамата (професор у овој школи 1898–1920); др Иво Краљевић (професор 1890–1895; 1906–1924); Иван Кон (1902–1915; 1916–1924); Андрија Милосављевић (1903–1915; 1916–1921); Иван Дорчић (1908–1914; 1916–1929); Душан Бабић (1907–1918); Станислав Живчић (1916–1922); Мирко Кајтнер (1911–1912; 1913–1915; 1916–1940); Албин Паракер (1908–1915; 1916–1940); Мирко Сеуник (1918–1922); Стјепан Павичић (1916–1927); Григорије Константиновић (1913–1940); Фрањо Рудершмит (1916–1919); Емил Кетиг (1918–1921); Ђорђе Глумац (1918–1921; 1928–1935); Роберт Хајнрих (1911–1914; 1918–1928); Јосип Турчић (1918–1922); Душан Будимировић (1917–1921); Јосип Златарић (1919–1920); Драган Бденко (1916–1929); Дамјан Омчикус (1920); Чутуковић Ђорђе (1913–1914; 1919–1940); Јосип Ленић (1919–1924); Жарко Калинић (1919–1921; 1928; 1931–1937); Марко Јанковић (1919–1925); Сава Теодоровић (1882–1913; 1919–1925); Рудолф Прегељ (1921); др Божо Цвјетковић (1921); Радивој Дечермић (1921–1923); Милош Ђурић (1920–1923); Никола Келић (1920–1922); Мијо Патај (1920–1924); Стјепан Шлехта (1921–1925); Јаков Павелић (1921); Александар Вестермајер (1918); Десанка Трбуховић (1921–1940); др Антун Риболи (1921); др Станислав Штајнфл (1921–1923); Светозар Радошевић (1921–1925); Вилко Грбац (1921–1924); Јаков Матановић (1921–1926); Лазар Тадић (1921–1930); Фахрија Волић (1922–1923); Петар Хајнрих (1922–1924); Вјекослав Томашић (1922–1924); Богдан Ђурђевић (1921–1926); Миливоје Михајловић (1922–1925; 1934–1938); Андра Франићевић (1922–1924); Јован Вулетић (1922–1940); Никола Крстић (1922–1925); Ана Даријевић Титова (1922–1926); Иван Максотов (1923–1927); Шиме Влахов (1923–1925); Душан Павешкић (1923–1924); Зора Јаковљева (1923–1925; 1932–1940) Лука Радовиновић (1923–1925); Славка Стефановић (1924–1925); Јелена Матијашић (1924–1925); Рашко Димитријевић (1924–1930); Стојан Јовичић (1925); Јосип Гунчевић (1925–1937); Вера Симоновић (1924–1932); Мирослав Душек (1925); др Иво Јурин (1925–1927); др Хинко Урбах (1925–1926); Самуел Шумахер (1925); Василије Гаврилов (1924–1927); Нико-

ла Будак (1925–1928); Бранислав Гојковић (1925–1928; 1929–1930); Јелена Константиновић (1925–1927); др Драгољуб Обрадовић (1925–1926); Алфред Ремер (1925–1939); Ружица Вујаклија (1925–1926); Неранца Приклмајер (1926); Јакоб Кетенбах (1925–1933); Милан Југовић (1926–1928); Ружица Миленковић (1927–1929); Никола Поповић (1927–1929); Зорка Петровић (1925–1928; 1929–1934); Радмила Ћаковић (1928–1929); Петар Љубић (1927–1928); Лепосава Нешић (1927–1931); Виктор Обермок (1927–1928); др Владислав Вајферт (1927–1934); Др Петар Ћорђић (1929); Ружица Јовановић (1928–1930); Хилда Кон (1929); др Марко Микел (1929–1933); Владимир Плештић (1928–1940); Владислав Пољшак (1928–1940); Десанка Радојевић (1928–1929); др Франо Узун (1928–1933); др Станислав Жупић (1928–1931); Радослав Драгутиновић (1928–1931); Изидор Гринфелд (1929–1940); Радисав Пауновић (1928–1931; 1933–1939); Десанка Ћорђевић (1930–1932); Мирослава Христић (1930–1933); Зорка Јовановић (1929–1931); Миљана Јордовић (1929–1932); Ћорђе Лазин (1929–1930); Милица Милутиновић (1929–1940); др Вера Недељковић (1929–1940); Роксанда Симић (1929–1930; 1932–1935); Десанка Вајић (1929–1938); Божидар Живковић (1929–1934); Борис Зорко (1928); Беложански Босиљка (1931–1933); Божидар Динић (1931); Јелица Јовановић (1930–1936); Ружа Јовановић (1931; 1940); Александар Перић (1930); Јован Петровић (1931); Милан Шаре (1930–1931); Крста Живановић (1930–1933); Душан Муждека (1932–1940); др Љубомир Петровић (1931–1933); Јелена Венечанин (1932–1933); Миленко Стојановић (1931–1938); Љубица Орлић (1931–1933); Бранислава Миловановић (1931–1933); Милева Павловић (1931–1933); Видосава Павловић (1932–1938); Десанка Поповић (1932–1934); Данијела Пољшак (1931–1938); Константин Теодоровић (1932–1938); Десанка Вујатовић (1922; 1932–1940); Стана Вукосављевић (1932–1937); Даринка Миловановић (1932–1933); Бранислав Гојковић (1932–1933); Берислав Дејановић (1932–1938); Татјана Жардечки (1932–1938); Даринка Гарић (1932–1938); Љубица Трифуновић (1932–1938); Наста Павловић (1932–1940); Александар Томић (1933–1936); Надежда Стојановић (1932–1935); Полексија Јоксимовић (1932–1938); Владимир Гавриловић (1932–1938); Стана Стојановић (1932–1934); Милутин Лапчевић (1932–1937); Сергије Лавров (1933–1935); др Светозар Гарић (1932–1940); Матија Хуњади (1932–1940); Јелица Перичић (1933–1940); Јурај Перичић (1933–1940); Станимир Фемцл

(1933–1940); Милош Вушковић (1933–1934); Штефанија Францетић (1933–1938); Стевана Читаковић (1933–1936); Настасија Бредихин (1933–1938); Милен Николић (1934–1935); Вера Николић (1934–1935); Јованка Гортан (1934–1936); Стеван Јосифовић (1935–1936); Катарина Малетин (1934–1936); Стевка Христић (1934–1936); Петар Јолић (1935–1938); Живко Стојсављевић (1934–1938); Стеван Калман (1935–1938); Кетенбах Јохан (1934–1936); Ружица Спасић (1934–1938); Рајна Живковић (1934–1935); Зорка Митровић (1934–1936); Живорад Радовић (1935–1936); Миленко Марковић (1935–1939); Живојин Пејатовић (1936–1940); Рабија Хаџић (1935–1937); Петкана Луковић (1935–1936); Франо Алфиревић (1935–1937); Мартин Хас (1936–1940); Сава Ристановић (1936–1938); Албин Вилхар (1936–1940); Адам Ивичић (1937–1938); Радмила Мирков (1936–1937); Надежда Мајер (1936); Катарина Валдман (1937–1940); Стевана Богићевић (1937–1939); Негода Бербер (1937–1940); Владислава Прерадовић (1938–1940); Анђелија Лалатовић (1938–1940); Фердинанд Маслић (1938–1940); Велимир Телебаковић (1939–1940); Предраг Никачевић (1939–1940); Милутин Смиљанић (1939–1940); Радмила Ћорђевић (1940); Мара Марковић (1939–1940); Вера Чича (1939–1940).⁸²

Библиографија

Извори:

Архив Југославије, Београд

Фонд 66 – Министарство просвете Краљевине Југославије

Дефинитивни резултати пописа становништва од 31. јануара 1921. године. Сарајево: Државна штампарија, 1932.

Definitivni rezultati popisa stanovništva od 31. marta 1921. godine. Beograd: Državna štamparija, 1932.

Izveštaj Kraljevske realne gimnazije i s njom spojene Kraljevske trgovačke akademije u Zemun: za školsku godinu 1913 – 1914, Zemun: Električna tiskara Milana Plkića, 1919.

Извештаји Државне мушке реалне гимназије у Земуну: (1918–1940).

⁸² Према: Годишњи извештаји Реалне гимназије (1918–1940).

Штампа:

Борба (1959)

Електронски извори:

<https://beogradskonasledje.rs/kd/zavod/zemun/zemunskagimnazija.html>, приступљено: 21. 12. 2025.

Литература:

- Димић, Љубодраг. *Културна политика у Краљевини Југославији: 1918–1941. Други део. Школа и црква*. Београд: Стубови културе, 1997.
- Димић, Љубодраг, Тешић, Владета, Павловић Лазаревић, Гордана. *Министарство просвете и министри: К СХС/Југославије: 1918–1941*. Београд: Педагошки музеј; Министарство просвете Србије, 2000.
- Димић, Љубодраг. „Просвета у Краљевини Југославији”. У: *Образовање код Срба кроз векове*, уредили Радослав Петковић, Петар В. Крестић, Тибор Живковић, 211–231. Београд: Завод за издавање уџбеника и наставних средстава; Друштво историчара Србије; Историјски институт, 2003.
- Ђуровић, Арсен. *Модернизација образовања у Краљевини Србији: 1905–1914*. Београд: Историјски институт, 2004.
- Илић, Александра. *Уџбеници и национално васпитање у Србији (1878–1918)*. Београд: Филозофски факултет, 2010.
- Земунска гимназија 1858–1983*, Београд, б. и., 1983.
- Максимовић, Ђурђа. „Институционални развој школства у Краљевини СХС/Југославији (1918–1941)”. У: *Без школе шта би ми?! – Огледи из историје образовања у Србији и Југославији од 19. века до данас*, уредиле Александра Илић Рајковић и Сања Петровић Тодосијевић, 193–215. Београд: ИНИС; Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета, 2021.
- Малетин-Авакумовић, Каћуша. „Постанак и развој Земунске гимназије до 1941. године”. *Годишњак града Београда (1962–1963)*, књ. IX–X (1962–1963), 199–239.
- Најходд, Бранко. *Хроника Земуна: 1918–1941*. Београд: Траг, 1991.
- Шимуновић-Бешлин, Биљана. *Просветна политика у Дунавској бановини (1929–1941)*. Нови Сад: Филозофски факултет, 2007.

Сара Јерковић Милићевић, *Реална гимназија у Земуну (1918–1941)*

Sara Jerković Milićević, MA

Faculty of Philosophy, Belgrade

sara.jerkovic96@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-9827-720X>

Real Gymnasium in Zemun (1918–1941)

The subject of this research is the Real Gymnasium in Zemun in the period from 1918 to 1941. The paper presents the teaching staff, the students of the school, as well as instruction and extracurricular activities, with special emphasis on the cinema “Prosveta,” which was founded within the Gymnasium. This study aimed to examine the development of the Zemun Gymnasium and to present its most important features in the period between the two world wars. The paper is based on archival materials preserved in the Archives of Yugoslavia, as well as on published sources, the press, and relevant scholarly literature.

KEYWORDS: Gymnasium, Zemun, interwar period, teaching, students, teachers, cinema “Prosveta,”